

Віра ПОЛЩУК

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
polvira1951@gmail.com

ВИКЛИКИ ПІЛОТУВАННЯ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Теоретична розробка, осмислення і пілотування концепції/ідеї профільної середньої освіти, що проходить у надзвичайно складних умовах сьогодення – умовах воєнного стану, свідчить: про нашу незламність і життєстійкість і про наше істинне незламне прагнення долучитися до європейського освітнього простору стосовно упровадження європейських освітніх моделей, спрямованих на реалізацію ідеї гуманізації освіти, створення оптимально сприятливих умов для реалізації індивідуальних потреб і можливостей учнів і створення оптимально сприятливих умов для їх усвідомленого освітнього вибору, професійного самовизначення і життєвої самореалізації.

Поділяємо наукову позицію вітчизняних дослідників стосовно того, що сучасне життя вимагає від випускників нових соціальних, емоційних, комунікативних і когнітивних навичок в що школярі по новому сприймають світ, своє місце і роль у ньому [1, с. 1–8]. Власне тому вони потребують нових підходів до навчання, життєвого, професійного самовизначення і самореалізації, які б ураховували сучасні контексти, тенденції і можливості [2, с. 3]. Вони не хочуть відчувати себе пасивними учасниками освітнього процесу; натомість прагнуть активного залучення і створення сприятливих умов для розвитку, самопізнання і самореалізації. Очевидним є той факт, що традиційна система освіти не витримує конкуренції з віртуальним світом, а традиційні засоби мотивації та зацікавлення не дають бажаного ефекту. Сучасні учні хочуть навчатися по-новому, визначатися і реалізовувати себе по-новому, тому що світ кардинально змінюється [3].

Упровадження профільної середньої освіти ми сприймаємо як важливий крок до узгодження запитів, потреб, інтересів особистості з вимогами суспільства і ринку праці.

Пілотування профільної середньої освіти передбачає далеко не тільки поглиблення теоретичних засад даного процесу і технологій його реалізації, але і як можливість виявлення проблемних аспектів та викликів, що мають місце, з метою усунення або, принаймні нівелювати при масштабуванні.

Модернізація профільної середньої освіти слугує своєрідним індикатором готовності системи освіти і суспільства в цілому до кардинальних інноваційних структурно-змістових і організаційно методичних змін. Саме тому виявлення викликів є важливим як для науковців так і для практиків.

Серед низки викликів, які виявлено у процесі пілотування профільної середньої освіти ключовими є виклики управлінського характеру. Це зумовлено низкою факторів, зокрема тим, що потреба стратегічного планування і розвитку закладів профільної середньої освіти проходить у надзвичайно складних умовах війни РФ проти українського народу та усіх наслідків, спричинених нею. При цьому особлива вимога ставиться до керівників закладів профільної середньої освіти. Реформа ставить перед ними вимогу розширення функціонального поля їх діяльності та зміни ролі адміністратора на роль стратега розвитку і освітнього лідера. У нових умовах вони покликані продукувати зміни, нововведення і управляти ними, опираючись на підтримку педагогічного колективу. Перед ними поставлені завдання бути модераторами соціального партнерства (із закладами вищої і передвищої освіти, науковими, науково-дослідними і проєктними установами, інноваційними центрами, бізнесовими і волонтерськими структурами і громадою). При цьому керівники закладів виступають гарантом дотримання прав і освітніх потреб кожного учня.

Наступна група викликів зумовлена кадровим забезпеченням закладів профільної середньої освіти. Загальновідомим є факт наявності дефіциту учителів, готових працювати за інноваційними технологіями в умовах профільного навчання. Ці виклики ставлять на порядок денний потребу в розробці нових і вдосконаленні наявних освітніх програм підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої і передвищої освіти та програм підвищення кваліфікації працюючих педагогів щодо поєднання обов'язкових і вибіркових освітніх компонентів, реалізації міждисциплінарних курсів, упровадження проєктної та дослідницької діяльності. Це потребує від педагогів нових професійних компетентностей, готовності до командної роботи та постійного професійного розвитку.

Не менш значущою є група організаційно-педагогічних викликів, які зумовлені необхідністю допомоги і сприяння учням у формуванні індивідуальних освітніх траєкторій; розробці обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів та наданні кваліфікованої консультативної допомоги у їх виборі.

Також важливо враховувати ресурсні та інфраструктурні виклики. Цілком очевидним є той факт, що результативність функціонування профільної середньої освіти та перспективи її розвитку у значній мірі залежить від матеріально-технічного оснащення (наявності належним чином обладнаних лабораторій, кабінетів, цифрових ресурсів, фінансового забезпечення різновекторних потреб закладу тощо).

Особливої уваги вимагає проблема забезпечення доступності профільної освіти для учнів сільських і малокомплектних громад. У цьому контексті важливим є забезпечення міжшкільної кооперації, використання дистанційних і змішаних форматів навчання, організація підвезення та харчування школярів.

Окремого осмислення і вирішення потребує проблема забезпечення інклюзивності профільної середньої освіти для учнів з особливими освітніми

потребами. Створення умов для навчання учнів з особливими освітніми потребами в профільній школі актуалізує питання створення інклюзивності освітнього простору, адаптації освітніх програм, застосування універсального дизайну навчання та ефективної міждисциплінарної взаємодії фахівців.

Отже, пілотування профільної середньої освіти є складним багатовимірним процесом, який, закономірно, супроводжується низкою організаційно-педагогічних викликів. Успішність переходу від пілотування до сталої моделі профільної середньої освіти залежить від багатьох чинників (системного підходу, науково обґрунтованих організаційно-управлінських рішень, готовності системи освіти і суспільства в цілому до змін) та здатності і готовності суспільства адекватно реагувати на виявлені у процесі пілотування виклики та максимально сприяти їх усуненню.

Список використаних джерел

1. Кремень, В. Г., Топузов, О. М., Ляшенко, О. І., Мальований, Ю. І., Засекіна, Т. М. Профільна середня освіта: концептуальні засади для Нової української школи. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2023. № 5(2). С. 1–8.
2. Ляшенко О. І., Мальований Ю. В. Профільна середня освіта як об'єкт дидактичних досліджень. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : зб. наук. пр. / за ред. О. І. Топузова, О. А. Малихіна. Київ : Видавництво «Людмила», 2024. С. 3–4.
3. Алексєєва С. Дидактичний потенціал профільної середньої освіти України у контексті досвіду країн Європи. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 2. С. 51–56.